

MATILDA, KJE SI?: vsebinski opis mladinskega leposlovja v slovenskem katalogu in katalogih sosednjih dežel

Alenka Šauperl

Izvirni znanstveni članek

UDK 025.4:82-93(497.4:4)

Izvleček

Z namenom ugotavljanja podobnosti in razlik v vsebinskem opisu mladinskega leposlovja smo septembra 2008 pregledali opise za pet svetovno znanih del v petih katalogih: Knjižnice Otona Župančiča Ljubljana, Mestne knjižnice v avstrijskem Gradcu (Stadtbibliothek Graz) ter skupne kataloge knjižnic v Goriški pokrajini v Italiji (Sistema bibliotecario della Provincia di Gorizia) in v Karlovški županiji na Hrvaškem (Skupni katalog knjižnica Karlovačke županije). Z angleškega področja smo dodali British Library. Ugotovili smo, da se vsebinski opisi za različne izdaje istega dela razlikujejo tako v posameznih knjižnicah kot med njimi. Najbolj stalen podatek je klasifikacijska oznaka. Manj pogoste so predmetne oznake in anotacije. S klasifikacijskimi in predmetnimi oznakami se vsebina redko opisuje. Navadno se s temi oznakami označujejo jezikovna oz. narodna pripadnost avtorja, literarna zvrst in občinstvo, ki mu je delo namenjeno. Več vsebine oz. zgodbe opisujejo anotacije. Toda tudi te lahko prinašajo tudi druge informacije, npr. o doživetjih ob branju, o avtorju ali o zgodovini nastanka dela. Večja enotnost tako znotraj katalogov kot med njimi bi bila s stališča stroškov dela dobrodošla. Žal pa enakega vsebinskega opisa nekega leposlovnega dela ni mogoče ponuditi v vseh knjižnicah. Morda je rešitev v različnih ravneh opisa, tako da si eno vrsto opisa delijo mladinske knjižnice, drugo pa strokovne zbirke.

Ključne besede: leposlovje za mladino, knjižnični katalogi, vsebinski opis

Original scientific article

UDC 025.4:82-93(497.4:4)

Abstract

Differences in subject description of juvenile fiction was investigated on five examples of international classics in five library catalogues: Oton Župančič Public Library

ŠAUPERL, Alenka. Matilda, where are you: subject description of juvenile fiction in the Slovenian catalogue and catalogues of neighbouring countries. Knjižnica, Ljubljana, 53(2009)1-2, p. 165-177

(Knjižnica Otona Župančiča) in Ljubljana, Slovenia, Stadtbibliothek public library in Graz, Austria, integrated catalogues of libraries in the Gorizia region in Italy (Sistema bibliotecario della Provincia di Gorizia) and the Karlovac region in Croatia (Skupni katalog knjižnica Karlovačke županije) in September 2008. As Slovenian youth rarely speaks languages of neighbouring countries, British Library catalogue was added. Results show that catalogue records are inconsistent within an individual library as well as in comparison with other libraries in the sample. Librarians do not make consistent subject descriptions. Class number, which is present in all catalogues except in the Austrian one, usually represents: the author's country, language and/or nationality, the literary genre, and the target audience.

Subject headings in the sample bring information on the subject (aboutness), author's country, language and/or nationality, the literary genre, and target audience. Summaries tell more on the story. But they can also bring information on emotional experience of the reader, information on the author or history of the literary work. It would be economically beneficial if subject description could be more consistent. But uniform subject description is not possible because of diverse library collections and users. The solution might be in the use of multiple levels of subject description regarding to the type of the libraries.

Keywords: juvenile literature, library catalogs, subject description

1 Uvod

Vsebinski opis leposlovnih del za mladino je bil pred mnogimi leti in v času listkovnih katalogov v Sloveniji omejen na označevanje z vrstilcem UDK in geslom v tematskem katalogu. Tradicija gesljenja je marsikje izginila s prehodom na računalniške kataloge. Ponekod so jo ponovno oživljali kot npr. v savinjski regiji (Učakar, 2002). Le redko so pri njej vztrajali do danes kot v primeru Pionirske knjižnice. Vrstilec UDK je navadno izražal nacionalno književnost, kateri je delo pripadalo, ter literarno zvrst (npr. 821.163.6-32 slovenska književnost – novele). Namen vrstilca je bil predvsem v razvrstitvi dela na knjižnih policah. Gesla pa so opisovala vsebino v zelo podobnem smislu, kot jih v Pionirski knjižnici opisujejo še danes. Ker so gesla večinoma izginila iz katalogov, so si bralci čtivo večinoma izbirali z iskanjem na policah (Ločniškar-Fidler, 2004; Pogorelec, 2004). Knjižničarji informatorji pa so se morali zanašati na osebno poznavanje zbirke, če so hoteli bralcem pri iskanju čtiva svetovati (kar ilustrira tudi Smerkolj, 2007). Potreba po vsebinskem opisu leposlovja je velika predvsem zaradi velike količine izdanih del. Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije je samo v letu 2007 izšlo 50 novih pesniških in 278 proznih knjižnih izdaj za otroke in mladino (Svetin Kastelic, 2008). Mladinski knjižničarji pa se vedno bolj zavedajo tudi pomoči, ki jim jo lahko pri informacijskem delu nudi računalniški katalog. To je pokazala tudi udeležba na posvetu Gesljenje leposlovja v okviru Strokovnih sred, ki jo je 11. januarja 2006 organizirala Pionirska knjižnica v sodelovanju s Sek-

cijo za splošne knjižnice ZBDS in Oddelkom za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Zavedati pa se moramo tudi navad mladih bralcev, da sami iščejo po računalniških virih na svetovnem spletu. Vse to pomeni, da mora biti vsebinski opis čim bogatejši, da bi bili bodisi mladi bralci kot knjižničarji pri iskanju uspešni in z rezultati zadovoljni.

Kaj pa pomeni »čim bogatejši vsebinski opis«? Za odgovor na to vprašanje se nismo zamislili nad utopičnim idealom, temveč smo se razgledali po okolici. Pogledali smo, kakšne podatke o leposlovnih delih za mladino imajo v sosednjih deželah:

- v goriški pokrajini v Italiji (Sistema bibliotecario della Provincia di Gorizia, <http://bibliogo.ccm.it/index.php?page=Home>),
- v Mestni knjižnici v Grazu v Avstriji (Stadtbibliothek Graz, <http://stadtbibliothek.graz.at>) in
- v knjižnicah Karlovške županije na Hrvaškem (Skupni katalog knjižnica Karlovačke županije, <http://karlovac.gkka.hr/ucat/search.html>).

Madžarske nismo vključili, ker ne poznamo jezika. Po izkušnjah s študenti opazamo, da le redki obvladajo jezike naših sosed, zato smo dodali še angleški katalog. Ker smo v vseh primerih vključili le splošne knjižnice, smo želeli vključiti londonsko mestno knjižnico. Tam uporabljajo sistem Novelist, to je računalniški katalog za leposlovje, ki je s katalogom sicer povezan, vendar je ločena podatkovna zbirka, ki jo polni in knjižnici prodaja samostojno profitno podjetje. Novelist je članom londonske knjižnice na razpolago s posebnim geslom, ki ga sami nimamo, in si podatkov nismo mogli ogledati. Zadovoljili smo se z vsebinskim opisom združenega kataloga britanske nacionalne knjižnice (British Library Integrated Catalogue, <http://catalogue.bl.uk>). Od slovenskih smo se odločili za katalog Knjižnice Otona Župančiča (<http://www.cobiss.si/scripts/cobiss?command=CONNECT&base=50090>).

2 Bibliografski podatki v katalogih

2.1 Vzorec

Za ogled vsebinskega opisa smo izbrali pet mednarodno uveljavljenih mladinskih leposlovnih del (Preglednica 1). Pri izboru smo sledili nasvetu osebja v Centru za mladinsko književnost in knjižničarstvo KOŽ. Raziskava je bila opravljena septembra 2008.

Preglednica 1: Seznam pregledanih leposlovnih del

Avtor in slovenski naslov	Angleški naslov	Nemški naslov	Italijanski naslov	Hrvaški naslov
Dahl, Roald: Matilda	Matilda	Matilda	Matilde	Matilda
Gaarder, Jostein: Zofijin svet	Sophie's world	Sofies Welt	Il mondo di Sofia	Sofijin svijet
Lindgren, Astrid: Ronja, razbojniška hči	Ronia, the robber's daughter	Ronja Räubertochter	Ronja, la figlia del brigante	Ronja razbojnička kći
Mankell, Henning: Pes, ki je potoval k zvezdi	A bridge to the stars	Der Hund, der unterwegs zu einem Stern war	Il cane che inseguiva le stelle	ni hvaške izdaje
Schmitt, Eric-Emmanuel: Oskar in gospa v rožnatem	Oscar and the pink lady	Oscar und die Dame in Rosa	Oscar e la dama in rosa	ni hrvaške izdaje

2.2 Ali opisujemo le vsebino?

Pri oblikovanju vzorca smo le s težavo našli ista dela v različnih jezikih. V katalogih podatka o izvirnem naslovu pogosto ni. Odsotnost podatka o izvirniku ne pomeni le, da so naši katalogi nedosledni, temveč tudi, da ne moremo vzpostavljati povezav med zapisi v katalogu. *Funkcionalne zahteve za bibliografske zapise* (International, 2000) namreč tako povezovanje predvidevajo in omogočajo. Omogočajo npr. povezovanje vseh del istega avtorja z istim naslovom (npr. Matilde v vseh štirih katalogih). Ključni pojmi iz funkcionalnih zahtev za bibliografske zapise (FZBZ) so entitete intelektualnih in umetniških del: delo, izrazna oblika, pojavna oblika in enota. Predstavljajte si zgodbo o Ronji, ki si jo je zamislila Astrid Lindgren. Ta ideja je »delo«. Obstoje tega dela v številnih jezikih, izdajah in priredbah predstavlja različne »izrazne oblike« istega dela. Ena izrazna oblika bi bila torej skupina del v slovenskem jeziku. Niti delo niti izrazna oblika ne moreta obstajati v katalogu, ker nobena ne obstaja fizično. Fizično se dokument pojavi šele v različnih »pojavnih oblikah«. Za delo *Ronja, razbojniška hči* je to vsaka od različnih slovenskih izdaj kot npr. izdaja Mladinske knjige iz leta 1985, pa izdaja iste založbe iz leta 2005, vsaka od angleških izdaj, npr. izdaja Methuen Children's Books iz leta 1983 in izdaja založbe Puffin iz leta 1983, prav tako vsaka od italijanskih, nemških ali hrvaških izdaj. Šele če bi imeli katerokoli od stotin pojavnih oblik v roki, potem bi v njej držali »enoto«. Grafično to ponazarja slika 1.

Delo: Ronja rövardotter

Izrazna oblika: prevod v slovenščino

Pojavna oblika: Mladinska knjiga, 2005 (Zbirka Žepnice)

Enota: izvod s signaturo KOŽ 2.nad. A 821-34P LINDGREN A. Ronja

Pojavna oblika: Mladinska knjiga, 1987 (Zbirka Biseri)

Enota: izvod s signaturo KOŽ 2.nad. 821-34P LINDGREN A. Ronja

Enota: izvod s signaturo 839.7 LIN v knjižnici v Sovodnjah ob Soči

Izrazna oblika: prevod v angleščino

Pojavna oblika: Puffin, 1983

Enota: izvod, ki si ga lahko izposodimo v British Library, v katalogu pa podatki o izvodu niso vidni

Pojavna oblika: Methuen Children's Books, 1983

Enota: izvod, ki si ga lahko izposodimo v British Library, v katalogu pa podatki o izvodu niso vidni

Slika 1: Ponazoritev entitet intelektualnih in umetniških del po Funkcionalnih zahtevah za bibliografske zapise na primeru nekaj izdaj *Matilde*

Če pri vsebinskem opisu resnično opisujemo le vsebino, potem bi moral biti vsebinski opis skupen za delo in vse izrazne in pojavne oblike ter enote. To npr. pomeni, da bi pri iskanju dela z naslovom *Matilda* v odgovor najprej dobili opis dela, kamor bi sodili avtor, naslov in vsebinski opis. Potem bi imeli na izbiro različne izrazne oblike, npr. prevode v različne jezike. Ko bi si podrobneje ogledovali npr. angleški izvirnik, bi naleteli na različne pojavne oblike, npr. knjižno izdajo Mladinske knjige. Ko bi nas zanimalo, ali si lahko izposodimo knjigo, bi si ogledali seznam enot (Slika 2).

Delo: Matilda

Naslov izvirnika: Matilda

Avtor: Roald DAHL

UDK: 821.111-93-32 (angleška mladinska književnost, kratke zgodbe)

Predmetne oznake: otroci, odrasli, pravičnost, prijateljstvo, branje

Izrazna oblika: roman v slovenščini

Prevajalec: Bogdan Gradišnik

Pojavna oblika: roman: Ljubljana : Mladinska knjiga, 1990 (Zbirka Pisanice)

Enota: izvod s signaturo KOŽ 2.nad. A 821-311.2P DAHL R. Matilda

Izrazna oblika: roman v angleščini

Pojavna oblika: roman: London : Puffin, 2001

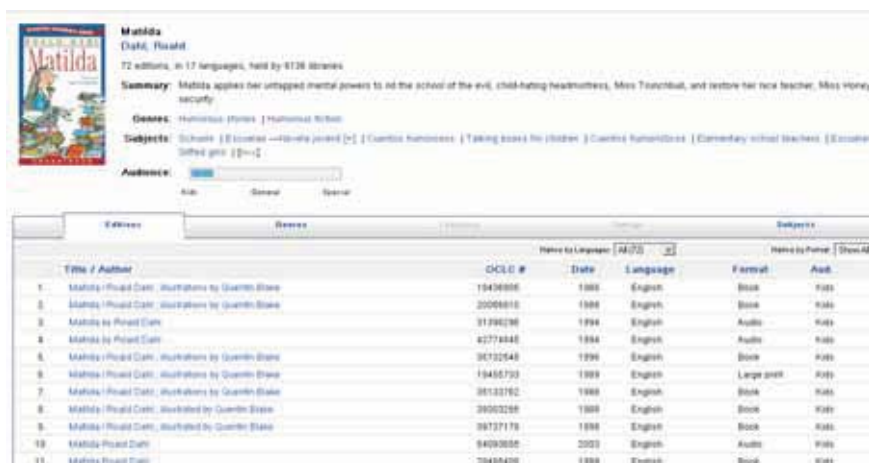
Enota: izvod s signaturo KOŽ 2.nad. m821-311.2=ang DAHL R. Matilda

Slika 2: Ponazoritev možnega pregleda dela *Matilda* po entitetah funkcionalnih zahtev za bibliografske zapise

Na podoben način deluje eksperimentalni katalog Fiction Finder (<http://fictionfinder.oclc.org/>). Tam pri iskanju *Matilde* najprej najdemo podatke o izrazni obliki (Slika 3), nato podatke o pojavni obliki (slika 4). Čeprav nam podatek pove, da je na razpolago 72 izdaj, se slika nanaša na eno od izdaj (morda nekaj izdaj iste založbe), kar je dejansko pojavna in ne izrazna oblika (o tem več piše Pisanski, 2007).

Slika 3: Izrazne oblike Matilde v angleščini v katalogu Fiction Finder

Slika 4: Pojavne oblike Matilde v katalogu Fiction Finder

Vendar pri tem pregledu takoj ugotovimo, da v vsebinskem opisu dejansko ne opisujemo le vsebine, temveč tudi obliko, zvrst, ciljno občinstvo in druge lastnosti pojavnih oblik. Tako v italijanskem kot v avstrijskem in slovenskem katalogu se npr. velikokrat pojavlja predmetna oznaka »leposlovje za otroke« ali »leposlovje za mladino« ali »videoposnetki«.

V klasifikacijski oznaki, ki je razvidna v vseh knjižnicah razen avstrijski, izražamo naslednje lastnosti:

- jezikovno oz. nacionalno pripadnost avtorja,
- literarno zvrst,
- ciljno občinstvo.

Ker klasifikacijska oznaka v vseh knjižnicah v glavnem pomeni le signaturo, jo spremljajo še drugi podatki, tj. značnica in iztočnica naslova. Včasih signatura vsebuje tudi druge oznake lokacije.

Predmetne oznake v analiziranih primerih označujejo:

- vsebino,
- zvrst,
- književnost, kateri delo pripada (npr. norveška književnost),
- ciljno občinstvo.

Opazili smo, da je v vseh petih knjižničnih katalogih vsebinski opis za posamezne pojavne oblike istega dela lahko različen. *Matilda* ima npr. v britanskem katalogu kar tri različne vsebinske opise (Preglednica 2). To lahko pripišemo v glavnem naslednjim razlogom:

- v skupni katalog zapise prispevajo različne knjižnice, ki se vsebinskemu opisu ne posvečajo enako poglobljeno,
- sprememba pravil vsebinskega opisa skozi čas in
- sprememba klasifikacijskih sistemov in geslovnikov skozi čas.

Preglednica 2: Trije različni vsebinski opisi za otroški roman *Matilda* v združenem katalogu British Library

Element vsebinskega opisa	Primer 1	Primer 2	Primer 3
Predmetne oznake	Girls—Juvenile fiction Intellect—Juvenile fiction Parapsychology—Juvenile fiction Teachers—Juvenile fiction	Magic—Juvenile fiction Humorous stories, English—Juvenile fiction	English fiction Children's stories
Zvrst	Fantasy fiction [gsafd] Readers (Elementary) [lcsh]	Ni navedbe	Ni navedbe
Klasifikacijska oznaka DDC	428.621	823.91422	823.91420

DDC= Deweyeva decimalna klasifikacija

[gsafd] = *Guidelines of Subject Access to Individual Works of Fiction, Drama, Etc.* (1990). Chicago: American Library Association

[lcsh] = Library of Congress Subject Headings, Geslovnik Kongresne knjižnice

Zaradi različnega občinstva in zbirke je razumljivo in nujno, da vsebinski opisi niso enako poglobljeni v vseh knjižnicah. Ker smo vajeni sodelovanja v vzajemnih katalogih in pričakujemo, da bomo lahko svoj katalog vzdrževali le s kopiranjem zapisov iz vzajemnega v lokalni katalog, nam to dejstvo dela težave. Vendar se je treba sprijazniti s spoznanjem, da je bibliografski opis vezan na publikaci-

jo, ki je v vseh knjižnicah enaka. Položaj te publikacije na policah in v katalogih različnih knjižnic pa nista enaka. To pa je le en razlog, zakaj vsebinski opisi ne morejo biti enaki. Drugi razlog so uporabniki in njihove potrebe. O prilagajanju vsebinskega opisa uporabnikom in zbirki govorijo tako učbeniki (npr. Lancaster, 1991), smernice (Rozman, 2002) in standardi (ISO 2788-1986). Ker pa je intelektualni proces vsebinske obdelave zahteven in drag, se ga uprave knjižnic v glavnem branijo in ga krčijo pod raven, ki bi bila za iskanje in zadovoljevanje informacijskih potreb smiselna.

Kljub veliki suši v opisu s klasifikacijskimi in predmetnimi oznakami ali pa prav zaradi nje nekatere knjižnice vsebinski opis bogatijo z anotacijami. Te so lahko različno dolge (od enega do več povedi) in lahko obsegajo le informacije o zgodbi in glavnih junakih, včasih pa tudi podatke o doživetju bralca ob branju zgodbe (privlačno, napeto branje), spoznanje ob zgodbi oz. nauk zgodbe, ali tudi podatke o knjigi in avtorju. Kot primer naj navedemo opis iz britanskega kataloga, kjer vidimo opis zgodbe in doživetja bralca:

'My name is Oscar, I'm ten years old . . . They call me Egghead, I look about seven, I live in hospital because of my cancer and I've never written to you because I don't even know if you exist.' Oscar is ill and no one, especially not his parents, can tell him what he already knows: that he is dying. Granny Rose, the oldest of the 'ladies in pink' who come to visit the patients, makes friends with Oscar. She suggests that he play a game: to pretend that each of the following twelve days is a decade of his imaginary life. One day equals ten years, and every night Oscar writes a letter to God telling him about his life. The ten letters that follow are sensitive, funny, heartbreaking and, ultimately, life-affirming. Oscar and the Pink Lady is a small fable with a very big heart.

Skopo anotacijo z opisom vsebine in avtorjevim namenom najdemo v avstrijskem katalogu:

Der Wunsch des Menschen die Welt geistig zu erfassen und zu erklären, wird in dieser Geschichte der Philosophie sehr anschaulich beschrieben.

Vprašanje je, koliko teh opisov pripravijo knjižničarji. Opazili smo namreč, da so lahko opisi v različnih jezikih enaki, iz česar sklepamo, da gre za besedilo z ovitka, torej besedilo, ki ga je pripravil založnik. Tu vidimo, da si knjižničarji lahko prihranimo nekaj časa pri zamudni obdelavi knjižničnega gradiva, če lahko vzpostavimo sodelovanje z založbami in uporabimo vsaj nekaj njihovih podatkov.

Pri pregledu kataložnih zapisov smo torej ugotovili, da knjižnice ponujajo različne podatke o svojem gradivu. Preglednica 3 kaže, da knjižnice neenotno in nedosledno pripravljajo vsebinski opis leposlovnih del. Le klasifikacijska oznaka je razmeroma primerljiva in nastopa v večini katalogov.

Preglednica 3: Vsebinski opis leposlovnih del v katalogih petih knjižnic

Podatek	Britanska knjižnica	Graška knjižnica	Goriške knjižnice	Karlovške knjižnice	KOŽ
Klasifikacijska oznaka	vedno	Nikoli	Vedno	Vedno	Vedno
Predmetne oznake	Večkrat	Redko	Večkrat	Nikoli	Redko
Anotacija	Večkrat	Večkrat	Redko	Nikoli	Nikoli
Slika ovitka	Večkrat	Večkrat	Redko	Nikoli	Redko

2.3 Uporabniški vmesnik knjižničnih katalogov

Pri pregledovanju petih knjižničnih katalogov nismo mogli ostati brezbržni do videza in funkcij, ki jih posamezni katalogi ponujajo. Z žalostjo smo ugotovili, da je slovenski katalog najmanj privlačen in najbolj zastarel. Hrvaški katalog ne zaostaja veliko. Zanimive možnosti ponujata zlasti italijanski in avstrijski katalog.

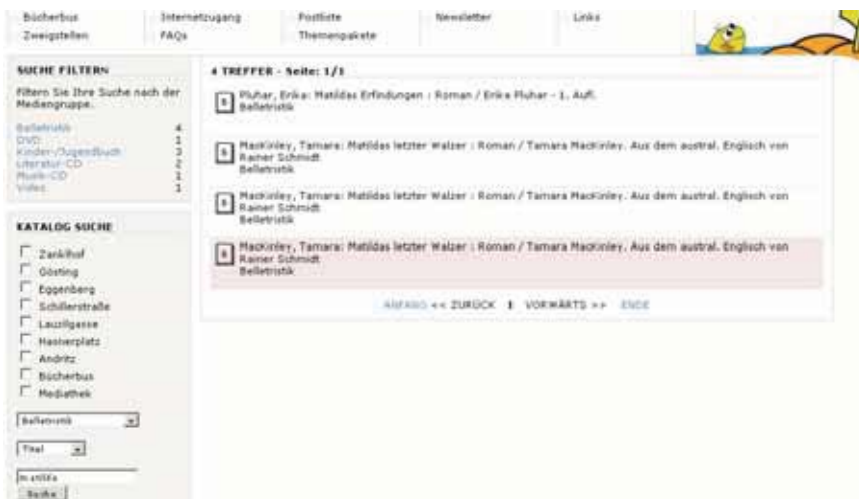
V italijanskem katalogu je ponujeno le osnovno iskanje po ključnih besedah, avtorju, naslovu, vsebini, ISBN in letu izida. Tako iskanje lahko obrodi precej dolg seznam zadetkov. Pri iskanju *Matilde* npr. najdemo 18 zapisov, ki pa niso le otroški roman Roalda Dahla (Slika 5).

Slika 5: OPAC goriških knjižnic: rezultati iskanja naslova *Matilda*

Vendar med zadetki ni težko poiskati tistih del, ki nas zanimajo. Na levi si izberemo avtorja, kar nas pripelje na dve izdaji (o tem priča tudi številka ob imenu avtorja). Izbrali bi lahko tudi dela za mladino (»libri per ragazzi«) ali leto izida.

Avstrijski katalog deluje nekoliko drugače (Slika 6). Že na začetku iskanja si lahko izberemo dva parametra: zvrst oz. nosilca informacije ter avtorja, ključne besede ali naslov. V prvem koraku iskanja ne pridemo do naslova leposlovnega dela, ki ga iščemo. Vendar lahko na seznamu na levi strani izberemo dela za otroke in mladino (Kinder- / Jugendbuch) in s tem pridemo do treh izdaj Roalda Dahla.

Slika 6: OPAC graške knjižnice: rezultati iskanja leposlovnega dela *Matilda* po naslovu

Oba kataloga po vzoru spletne knjižarne ponujata naslove, ki so si jih izposodili tisti bralci, ki so se odločili za *Matildo*. Italijanski katalog ponuja bralcem možnost ocenjevanja, predmetnega označevanja (tagging) in opisovanja vtisov.

3 Knjižnični katalogi in drugi spletni viri

Pri oblikovanju vzorca za našo raziskavo smo naleteli na nekaj težav in zanimivih rešitev. Pričakovali smo, da bomo v knjižničnih katalogih lahko našli podatke o izvirnem naslovu in prek njih prišli do prevodov v različne jezike. To smo pričakovali zato, ker je podatek o naslovu izvirnika sicer neobvezen vendar priporočen in vsaj v učnem okolju običajen podatek v območju opomb medna-

rodnega standardnega bibliografskega opisa. Po tem standardu namreč oblikujejo katalog vse omenjene knjižnice. Toda zmotili smo se. Tako v slovenskem kot v drugih katalogih je ta podatek večkrat izpuščen. Kot najbolj zanesljiv vir so se izkazale angleška, nemška in italijanska Wikipedija!

Če poiščemo avtorja analiziranih leposlovnih del v angleški izdaji Wikipedije – proste enciklopedije, najdemo v glavnem bogate članke z opisom življenja in dela avtorja ter s seznamom njegovih oz. njenih del. Tudi sama dela premorejo v glavnem samostojna gesla z opisom nastanka in vsebine dela samega. Če si izberemo članek o tem delu v nemščini ali italijanščini, pridemo do primerljivo obsežnega članka v drugem jeziku. Slovenski članki niso vedno na voljo in pogosto niso tako bogati. Vprašanje je, če knjižničarji premoremo toliko časa in volje, da bi jih obogatili in povezali z zapisi v COBISS/OPAC-u.

4 Zaključek

Vzorec leposlovnih del in knjižnic, ki smo jih analizirali, je poljuben in ne moremo soditi o njegovi reprezentativnosti za stanje v knjižnicah srednje Evrope, Evropske unije ali svetovnem merilu. Na vzorcu, ki nam je bil jezikovno in geografsko blizu, smo ugotavljali razlike v vsebinskem opisu petih leposlovnih del za mlade bralce. Gre za svetovne uspešnice, ki so v vseh analiziranih deželah izšle v več izdajah. Izšle pa so tudi drugod po svetu. Morda bi bilo bolj smotno analizo izvesti na primeru nacionalnih knjižnic, ki sodelujejo v Evropski knjižnici (<http://search.theeuropeanlibrary.org/portal/en/index.html>). Toda bali smo se, da bo opis v nacionalnih knjižnicah skromnejši od opisa v splošnih knjižnicah. Ne vemo, če je to res. To vprašanje, kot tudi nekatera druga, ki so se odprla, bodo morala počakati na kako drugo raziskavo. Zdaj smo ugotovili le to, kar smo slutili: da se opisi razlikujejo tako od kataloga do kataloga kot tudi v okviru istega kataloga.

Podatek, ki je najbolj prisoten, je klasifikacijska oznaka. Ker je prav ta podatek od jezika neodvisen in večinoma izhaja iz dveh kompatibilnih klasifikacijskih sistemov – Univerzalne decimalne in Deweyeve decimalne klasifikacije, bi ga vsekakor kazalo v katalogih ohraniti. Klasifikacijske oznake večinoma izražajo nacionalno poreklo dela, zvrst in ciljno publiko. To so trije podatki, ki so za informatorje in bralce pomembni. Računalniški sistemi pa jih iz klasifikacijske oznake lahko pretvarjajo v besedilo in s tem vsem olajšajo uporabo. Omogočajo tudi grupiranje velikega števila zadetkov v manjše in bolj obvladljive podskupine.

Manj pogost podatek v knjižničnih katalogih so predmetne oznake in anotacije. S predmetnimi oznakami se poleg podatkov, ki se pojavljajo že v klasifikacijski

oznaki, v glavnem opisuje še vsebina oz. zgodba. Če pozorneje pogledamo, se lastnosti, ki jih opisujemo s klasifikacijskimi oznakami sploh ne tičejo vsebine. *Oskar in gospa v rožnatem* ni delo o nemški književnosti, temveč je književno delo; ni delo o mladini, temveč delo za mladino. Dejansko torej vsebino, zgodbo, opisujejo le nekatere predmetne oznake. Več vsebine oz. zgodbe opisujejo anotacije. Toda tudi tu smo ugotovili, da vsebujejo anotacije poleg informacij o zgodbi tudi informacije o doživetjih ob branju, o avtorju in npr. o zgodovini nastanka dela. To nas ne preseneča, saj smo v podobnih raziskavah naleteli na podobne opise (Saarti, 2000; Šauperl et al., 2008).

Kar samo od sebe se zastavlja vprašanje smiselnosti razlik in enotnosti v vsebinskem opisu leposlovja. S stališča stroškov dela bi bila enotnost dobrodošla. Žal pa ni mogoče niti smiselno ponuditi enakega vsebinskega opisa nekega leposlovnega dela v oddelku za mladino mestne knjižnice in knjižnici pedagoške fakultete ali inštituta, kjer raziskujejo mladinsko književnost. Zahteve bralcev in ustroj zbirke so namreč različni. Morda je rešitev v različnih ravneh opisa taka, da si eno vrsto opisa delijo mladinske knjižnice, drugo pa strokovne zbirke. Toda to je že stvar utopičnega ideala, ki smo se mu že na začetku odrekli. To, kar ne sme ostati utopični ideal, pa je enotni opis istega dela v katalogu ene knjižnice.

Zahvala

Zahvaljujem se osebju Centra za mladinsko književnost in knjižničarstvo za izbiro vzorca in strokovne pogovore. Zahvaljujem se tudi Ravlu Kodriču, Mojci Šauperl in dr. Mariji Petek za jezikovne in strokovne izboljšave in predloge.

Viri

1. International Federation of Library Associations and Institutions. (1998). *Functional Requirements for Bibliographic Records. Final Report*. München: K.G. Saur.
2. International Federation of Library Associations and Institutions. (2000). *Funkcionalne zahteve za bibliografske zapise*. Končno poročilo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
3. ISO 2788-1986. *Documentation – Guidelines for the establishment and development of monolingual thesauri*.
4. Lancaster, F. W. (1991). *Indexing and abstracting in theory and practice*. London: The library Association.

5. Pisanski, J. (2007). Uporaba konceptualnega modela funkcionalne zahteve za bibliografske zapise (FZBZ) v praksi. V: *Knjižnice za prihodnost: napredek in sodelovanje : zbornik referatov* (str.113–127). Ljubljana : Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
6. Rozman, D. (2002). Ifline smernice za predmetno označevanje. V: *Splošni slovenski geslovník* (str. 9–10). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
7. Saarti, J. (2000). Taxonomy of novel abstracts based on empirical findings. *Knowledge Organization*, 27 (4), 213–220.
8. Smerkolj, L. (2007). *Vsebinski opis leposlovnega gradiva za otroke do 9. leta starosti : diplomsko delo*. Ljubljana : Filozofska fakulteta, Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo.
9. Svetin Kastelic, N. (2008). *Založništvo, Slovenija, 2007*. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno 17. 9. 2008 s spletne strani http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1771
10. Šauperl, A., e tal. (2007). Opombe o vsebini kot dopolnilo vsebinskega opisa leposlovja. *Knjižnica*, 51(3–4), 97–115.
11. Učakar, P. (2002). Gesla za vsebinski opis leposlovja v osnovnošolskih knjižnicah. *Šolska knjižnica*, 12 (3), 99–103.

Dr. Alenka Šauperl je izredna profesorica na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani.

Naslov: Aškerčeva 12

Naslov elektronske pošte: alenka.sauperl@ff.uni-lj.si